

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 6892/18

לפני: כבוד הנשיאה א' חיות
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט ד' מינץ

המערער: עמוס אמיר רפאל

נגד

המשיבים: 1. עו"ד יעקב זיסמן - מנהל מיוחד
2. כונס הנכסים הרשמי

ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופטת י' רוטנברג) בפש"ר 48152-11-14 מיום 11.7.2018

תאריך הישיבה: י"א בכסלו התש"ף (9.12.2019)

בשם המערער: עו"ד אליהו בן הרואה

בשם משיב 1: בעצמו

בשם משיב 2: עו"ד טל אורי

פסק-דין

השופט ד' מינץ:

לפנינו ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופטת י' רוטנברג), בפש"ר 48152-11-14 מיום 11.7.2018 המורה על כניסתו לתוקף של ביטול הליכי פשיטת הרגל שנפתחו בעניינו של המערער.

הרקע להליך וטענות הצדדים

1. המערער הגיש בשנת 2014 בקשה לכינוס נכסים ולהכרזתו פושט רגל. על פי הצהרתו, חובותיו עמדו באותה עת על 1,500,000 ש"ח ל-40 נושים. במסגרת התצהיר שצורף לבקשה ציין המערער כי ברקע להסתבכותו הכלכלית, קיימים חובות אליהם נקלע עקב הפעלת בתי עסק בתחום המזון ביחד עם חמיו. ביום 3.12.2014 ניתן צו כינוס לנכסי המערער והושת עליו תשלום חודשי בסך של 500 ש"ח. לקראת הדיון שנקבע בבית המשפט המחוזי בעניין הכרזתו פושט רגל, הגיש משיב 1 (להלן: המנהל המיוחד) ביום

19.10.2016 דוח מסכם בעניינו של המערער במסגרתו המליץ על ביטול הליך פשיטת הרגל. במסגרת הדוח צוין כי המערער לא הציג אסמכתאות להמצאת צו הכינוס לכלל נושיו; לא מסר לידי המנהל המיוחד מסמכים שונים שהתבקש להמציא; דוחותיו החודשיים מגובים באסמכתאות חלקיות בלבד; הוא צובר גירעון חודשי בסך של 1,180 ש"ח וצבר פיגור בתשלומים שהושתו עליו.

2. בנוסף על האמור ציין המנהל המיוחד כי המערער מעלים מידע רלוונטי, ובכלל זה פירוט בדבר הרקע להסתבכותו הכלכלית, והוא אף מנצל לרעה את ההליך. כך, המערער טען כי הוא נאלץ למכור את הזיכיון שרכש להפעלת בית קפה מרשת "קפה קפה" בשני סניפים, לאדם בשם אבי הופמן (להלן: הופמן), אשר לא העביר לו את התמורה עבור הרכישה. עם זאת, הוא לא העביר אסמכתאות בקשר למכירה זו, ועל אף שקיבל היתר מבית משפט להגיש תביעה נגד הופמן (וזאת כבר ביום 1.3.2016), הוא לא פעל להגשת התביעה. בנוסף לא העביר המערער אסמכתאות בקשר לעסקאות נוספות שביצע – כגון מכירת דירה בהרצליה שהייתה ברשותו אשר לא הובהר גורל הכספים שהתקבלו בידיו עבורה, כמו גם גורל ביטול עסקת מכר שביצע בשנת 2014 (בסך של כ- 500,000 ש"ח). המערער גם לא צירף לדוחותיו פירוט בדבר הכנסות בני המשפחה המתגוררים עמו (חמיו, חמותו וגיסתו).

3. ביום 27.10.2019 התקיים דיון בסופו עמד בית המשפט על הבעייתיות בהתנהלות המערער. נקבע כי לפני משורת הדין תינתן לו הזדמנות נוספת לתקן את מחדליו, שאם לא כן, יבוטל ההליך. במסגרת זו חויב המערער בין היתר, לשלם מידי חודש בחודשו סך של 1,000 ש"ח עד כיסוי מלוא חוב הפיגורים שצבר (שעמד באותה עת על סך של 5,000 ש"ח), להעביר למנהל המיוחד את המסמכים שנדרשים על ידו ולהמציא אישורי מסירה בדבר המצאת צו הכינוס לכלל הנושים.

4. אלא שחרף הזדמנויות חוזרות ונשנות שניתנו לו על ידי בית משפט לעשות כן, המערער לא הסיר את מחדליו, עד אשר ביום 26.11.2017 קבע בית המשפט כי התנהלותו עולה כדי ניצול ההליך לרעה, והורה על ביטולו. לפני משורת הדין נקבע כי החלטת הביטול תכנס לתוקף רק ביום 1.2.2018 ככל שלא תוגש הודעה מטעם המנהל המיוחד עד לאותו מועד כי המערער הסיר את מלוא מחדליו.

לאחר שניתנה החלטה זו, שילם המערער חלק מחוב הפיגורים, אך המשיך לצבור חוב נוסף משלא שילם בזמנם את התשלומים החודשיים השוטפים שהושתו עליו. כמו כן, חרף פניות חוזרות ונשנות, לא המציא את כל המסמכים שנדרש להמציא, לרבות

אישורי מסירה בדבר המצאת צו הכינוס לכלל הנושים. למרות זאת, ביום 2.5.2018 קבע בית המשפט כי תינתן למערער הזדמנות נוספת לצרף תיעוד התומך בטענותיו כי סולק מלוא חוב הפיגורים, ובכך שהוגשו דוחות בצירוף אסמכתאות כנדרש. אלא שביום 30.5.2018 הבהיר המנהל המיוחד כי לא חל כל שינוי בהתנהלות המערער, אשר טרם המציא אישורי מסירה לכל נושיו וזאת אף לנושים אשר לא הגישו עדיין תביעות חוב, והוא מסרב להעביר את מלוא המסמכים הנדרשים לצורך בחינת נסיבות הסתבכותו הכלכלית וממשיך לצבור חוב פיגורים. המנהל המיוחד הדגיש כי מהמסמכים אשר הומצאו בינתיים, מסמכי ההסכם שנחתם בין המערער לבין הופמן ביום 25.9.2014 (להלן: הסכם הופמן), אף מתעוררים סימני שאלה מדאיגים באשר לנסיבות צבירת חובותיו של המערער.

משלא הסיר המערער את מחדליו, קבע בית המשפט המחוזי ביום 11.7.2018 כי ביטול הליך פשיטת הרגל בעניינו של המערער ייכנס לתוקף. על החלטה זו הגיש המערער את הערעור שלפנינו.

5. המערער טען כי לא היה מקום להורות על ביטול הליך פשיטת הרגל בעניינו, כאשר הוא נהג בתום לב וביושר לכל אורך ההליך ואף לפניו. לטענת המערער, בית המשפט טעה לגבי שלושת היסודות עליהם התבססה ההחלטה לבטל את הליך פשיטת הרגל: העברת אישורי מסירה בדבר המצאת צו הכינוס שניתן לכלל נושיו; עמידה בצו התשלומים החודשי שהושת עליו; מסירת המסמכים שהתבקשו על ידי המנהל המיוחד. כך נטען כי הוא שלח את ההודעות לגבי צו הכינוס שניתן לנושיו, ולראיה, אלה אכן הגישו תביעות חוב. בית המשפט גם התעלם מתצהיר שהוגש על ידי חמיו של המערער (מר עוזי אפרתי) אשר ציין כי הוא מסר את אישורי ההמצאה באופן אישי לידי המנהל המיוחד. עוד טען המערער כי הוא שילם את כל חובותיו וכי גם צורף אישור בדבר התשלום. בנוסף, הוא מסר למנהל המיוחד את כל המסמכים שנדרש למסור. עוד הלין המערער על כך שהמשיבים לא פעלו מצדם לגבות את הכספים שהופמן חב למערער.

6. מנגד, המנהל המיוחד טען כי המערער לא השכיל לנצל את ההזדמנויות הרבות שניתנו לו להסרת מחדליו, כאשר חובת הראיה וההוכחה בדבר הסרת מלוא המחדלים מוטלות על כתפיו בלבד. זאת כאשר די בכל אחד ממחדלי המערער כדי להצדיק את ביטול ההליך, ובוודאי צירופם יחדיו. כמו כן, בניגוד לטענת המערער כי הוא התנהל לכל אורך ההליך ביושר ובתום לב, הרי שלא רק שהמערער בחר להצניע את הכנסות התא המשפחתי שלו, לרבות הכנסת הוריו וגיסתו המתגוררים עמו, אלא מהמסמכים שהגיש המערער אף עולה כי הסתבכותו הכלכלית הייתה נגועה בחוסר תום לב משווע. כך, עיון

בהסכם הופמן מגלה כי המערער צפה את כניסתו להליכי חדלות פירעון ותכנן מבעוד מועד את התחמקותו מתשלום חובותיו.

7. משיב 3, הכנ"ר, הצטרף גם הוא לעמדת המנהל המיוחד. הכנ"ר הדגיש כי לא כל נושי המערער הגישו תביעות חוב, ועל אף שלמערער ניתנו הזדמנויות רבות להצגת אישורי מסירת ההודעות לנושים בדבר צו הכינוס שניתן, הוא נמנע מלעשות כן ואף מסר גרסאות שונות ביחס לשאלה האם הועברו אישורי המסירה למנהל המיוחד ובאלו נסיבות. כמו כן, המערער לא הגיש מסמכים מהותיים לבירור מצבו הכלכלי וגם לא נענה במלואה לדרישת קבלת המסמכים המפורטת שהגיש המנהל המיוחד. עוד הדגיש הכנ"ר כי קיימת חשיבות רבה בשיתוף פעולה מלא מצד חייב במסגרת הליך פשיטת רגל.

דיון והכרעה

8. הליך חדלות פירעון ככלל, והליך פשיטת רגל בפרט, הוא הליך אשר מטבעו הוא "חסד המחוקק", ואין מקום להעניקו לחייב אשר נהג שלא בתום לב (רע"א 2282/03 גרינברג נ' כונס הנכסים הרשמי, פ"ד נח(2) 810, 815 (2004); ע"א 7113/06 ג'נח נ' כונס הנכסים הרשמי (20.11.2008); ע"א 7375/18 גל נ' מוטי בן ארצי, עו"ד, פסקה 9 (2.10.2019) (להלן: עניין גל)). התנהלות בתום לב מצד חייב, ובפרט כאשר הוא זה אשר יזם את הליך פשיטת הרגל, היא תנאי הכרחי להתקדמות בכל אחד משלבי ההליך – צו הכינוס, הכרזת פשיטת רגל והפטר (ע"א 6021/06 פיגון נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 21 (9.8.2009); ע"א 5628/14 סלימאן נ' סלימאן (26.9.2016)). עיקרון זה משתלב גם עם העיקרון הכללי, על פיו "לא יהא חוטא נשכר" (כתובות לו, ע"ב), אשר שזור בכל תחומי המשפט (ע"א 3376/11 רוזנברג נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה ט"ז (6.10.2013); ע"א 7994/08 גוטמן נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 21 (1.2.2011) (להלן: עניין גוטמן)).

9. החובה לנהוג בתום לב כתנאי להכרזת חייב פושט רגל קיבלה ביטוי ברור במסגרת סעיף 18ה(א)(2) לפקודת פשיטת הרגל (להלן: הפקודה), הקובע כי הגשת בקשה "שלא בתום לב, במטרה לנצל לרעה את הליכי פשיטת הרגל", מצדיקה את דחייתה. חובה זו מתפרשת על שתי תקופות – הן על התקופה הקודמת להליך, בעת שנוצרו החובות; והן על התקופה החל ממועד פתיחת הליכי הכינוס ועד הדיון בבקשה על ההכרזה כאמור (ע"א 307/12 בלום נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 16 (14.8.2012); עניין גוטמן, פסקה 14; שלמה לוינ' ואשר גרוניס פשיטת רגל 173 (מהדורה שלישית, 2010)). במסגרת בחינת תום הלב במהלך תקופת היווצרות החובות, נבחנת התנהלותו של החייב באותה עת, ובכלל זה אם צבירת חובותיו הייתה כרוכה בפגיעה בתקנת הציבור או בחוק, או אם פעל שלא בהגינות כלפי נושיו. בחינת תום הלב במסגרת השלב השני, במסגרת הליכי הכינוס, מתמקדת בשיתוף הפעולה של החייב עם בעל התפקיד וחשיפת כלל המידע הנדרש

להערכת היקף נכסיו וכושר השתכרותו (עניין גוטמן, פסקאות 21-24; ע"א 3382/17 צימבר נ' סמט, פסקה 14 (29.8.2018)). כחלק מחובת תום הלב בשלב זה, נדרש החייב לעמוד במגבלות שהושתו עליו, כמו גם לשלם את התשלומים החודשיים שהושתו עליו לקופת פשיטת הרגל (ע"א 2063/07 יצחקי נ' הכונס הרשמי (31.7.2008); עניין גל, פסקה 11).

במאמר מוסגר אציין כי הליך פשיטת הרגל בעניינו של המערער החל לפני תחילתו של חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: חוק חדלות פירעון או החוק), אשר נכנס לתוקף ביום 15.9.2019 (סעיף 373 לחוק), ועל כן בעניינו עדיין חלות הוראות הפקודה כאמור, אשר מרביתן בוטלו במסגרת החוק. עם זאת אציין, כפי שהובהר לאחרונה בעניין גל, גם על הליכי חדלות פירעון לפי חוק חדלות פירעון חולש העיקרון הקובע כי על חייב לנהוג בתום לב ולא לנצל לרעה את ההליכים על מנת ליהנות מחסדיהם. כך, קובע סעיף 183 לחוק חדלות פירעון כי בית המשפט רשאי לבטל "צו לפתיחת הליכים" שניתן בהליכי חדלות פירעון שנפתחו לבקשת יחיד, אם התקיימו הנסיבות המפורטות בסעיף 163(ג)(1) לחוק, ובכלל זה: התנהלות בחוסר תום לב במטרה לנצל את ההליכים; אי-שיתוף פעולה עם בעל התפקיד או עם "הממונה"; הפרת ההגבלות שהוטלו עליו. אם כן, הנתונים אשר נבחנו בעבר בקשר לעמידה בחובת תום הלב על ידי חייב, נותרו על כנם גם לאחר חקיקת חוק חדלות פירעון ואף קיבלו במסגרתו ביטוי מפורש וברור (זאת מבלי להתעלם מכך שסעיף 183 אינו מפנה לנסיבות המפורטות בסעיפים 163(ג)(2)(א) או (ב), העוסקים בנסיבות הקונקרטיות של היווצרות חוב מסוים ולא בהתנהלותו הכוללת של יחיד טרם כניסתו להליך).

אמנם, במסגרת חוק חדלות פירעון ניתן משקל משמעותי לשיקומו הכלכלי של חייב (סעיף 1(1) לחוק; וראו גם: ע"א 8263/16 אור טיטי נדל"ן מקבוצת ענבל אור בע"מ נ' עו"ד איתן ארז, פסקה 47 (19.3.2018); רע"א 4067/18 פיינשטיין נ' עו"ד אופיר יצחק, פסקה 19 (30.6.2019)). עם זאת, אין משמעות הדבר כי נפרצו שערי הליכי חדלות פירעון, וכל הרוצה ליטול בהם חלק – ייטול, תהא אשר תהא ההתנהלות אשר קדמה לפתיחת הליכים. גם לאחר חקיקת חוק חדלות פירעון, ניצול ההליך לרעה שלא בתום לב שומט את הקרקע תחת ההצדקה לסייע למי אשר מבקש ליהנות מחסדי המחוקק ומהגנות ההליך. באותו אופן כיום כמו בעבר, כניסה להליך חדלות פירעון באמצעות יצירת חובות שלא בתום לב, בנסיבות של זלזול בנושים או בהפרת ההגיונות כלפיהם, תצדיק דחיית בקשתו של יחיד להיכנס להליך חדלות הפירעון ותצדיק גם ביטולו של ההליך כולו, אם נתברר למפרע שכך נהג.

10. בחינת התנהלות המערער בענייננו מעלה כי היא אינה עולה בקנה אחד עם החובה לנהוג בתום לב, וזאת בלשון המעטה. המערער נמנע מלהמציא מסמכים שונים שנדרש למסור, וביניהם מסמכים החיוניים לבחינת נסיבות הסתבכותו הכלכלית, כגון דוחות רווח והפסד לגבי עסקיו ואסמכתאות בדבר גורל הכספים שהתקבלו ממכירת נכסיו. זאת גם לאחר הבהרות שהוגשו מטעם המנהל המיוחד לגבי המסמכים שעליו להגיש (למשל, במסגרת הבהרה מיום 16.7.2017), ולאחר הזדמנויות רבות מספור שניתנו לו לעשות כן.

11. לא זו אף זו, מהמסמכים אשר כן הוגשו – ביניהם הסכם הופמן – עולה תמונה בעייתית וחמורה באשר להתנהלות המערער בתקופת היווצרות החובות. כאמור, לטענת המערער, הסתבכותו הכלכלית קשורה בקשר הדוק בין היתר, לעסקה עם הופמן, אשר רכש את הזכויות שהיו למערער ולחמיו להפעלת שני בתי עסק, אך לא שילם להם מצדו את התמורה שנקבעה במסגרת ההסכם, בסך של 1,500,000 ש"ח. המערער הדגיש הן במסגרת ההליך לפני בית המשפט המחוזי והן במסגרת הערעור שלפנינו, כי הוא וחמיו נותרו ללא דבר – ללא זכויות בעסק וללא כספי התמורה. ברם, עיון בהסכם הופמן חושף תמונת מצב מורכבת ובעייתית בהרבה מזו שמתאר המערער. לאור חשיבות הדברים, אביא את נוסחו של סעיף 17 להסכם הופמן, בחלקו הרלוונטי, במלואו:

"למרות כל האמור ובמידה והמוכרים יחליטו על פניה לכנוס נכסים יתמלאו התנאים הבאים:
 א. יוצג הסכם עם הרשת בלבד.
 ב. הסכם זה ישאר חסוי.
 ג. למרות האמור, הסכם זה יגבר על כל הסכם כולל הסכם הרשת והמוכרים ימשיכו לקבל המגיע להם על פי הסכם זה במזומן ללא התחשבות בעקולים או כספים אחרים שיעוכבו על ידי בתי משפט והוצלפ."

זאת ועוד, במסגרת סעיף 18 יט להסכם צוין כי המערער יחד עם חמיו שוקלים לפתוח בהליכי חדלות פירעון ובו נאמר כי: "ידוע לקונים כי המוכרים נמצאים כעת במצב נתון לא נוח ובחובות גדולים... המוכרים שוקלים על פי עצה משותפת להגיש בקשה לכנוס נכסים". כמו כן, בסעיפים סעיפים 18 ט ו-18 י להסכם אף הובהר כי המערער (כמו גם חמיו) ימשיכו לעבוד בבתי העסק, ויקבלו כל אחד שכר בסך של 15,000 ש"ח לחודש אך תלוש המשכורת יהיה על סך של 5,000 ש"ח בלבד.

12. בצדק אפוא קבע המנהל המיוחד כי ממסמך זה עולה כי הסתבכותו הכלכלית של המערער נגועה בחוסר תום לב חמור ביותר. המערער התקשר בהסכם במסגרתו הובהר, במבט צופה פני עתיד, כי סכומי התמורה יועברו במזומן, חרף הליכי הוצאה לפועל

והחלטות עתידיות של "בתי משפט". המערער אף הצהיר במסגרת אותו הסכם, בעזרת מצח יש לומר, כי אין מדובר בתרחיש תאורטי, שכן מצבו הכלכלי אינו טוב והוא שוקל לפתוח בהליכי חדלות פירעון.

13. מההסכם האמור, אותו ביקשו הצדדים להסתיר (בסעיף 17 של ההסכם נכתב כאמור כי הוא חסוי), עולה כי פנייתו של המערער להליכי חדלות פירעון נעשתה במסגרת מהלך מחושב, ולא כמוצא אחרון. המערער עמד על המהלכים הצפויים לבוא מבעוד מועד, ותכנן לכאורה בעורמה כיצד יתחמק מתשלום חובותיו ויעלים את הכספים שהוא צפוי לקבל במסגרת ההסכם, מנושיו. למי אשר מזלזל באופן כה עמוק ובוטה בנושאים ומסתיר באופן מכוון קבלת כספים, לא ניתן לתת יד במסגרת הליכי פשיטת רגל, או הליכי חדלות פירעון כלשהם.

14. זאת ועוד, חוסר תום לבו של המערער – באופן המחזק את הקושי ליתן בו ובהצהרותיו אמון – אף בא לידי ביטוי במסגרת נסיונו הבוטה להסתיר את סכומי המשכורת שתשולם לו, כפי שהדבר בא לידי ביטוי גם כן באותו הסכם, משהוסכם כי תלוש המשכורת של המערער לא ישקף במלואו את הסכומים שישולמו לו בפועל.

15. אף כי נראה שדי היה בכך כדי להביא לביטולם של ההליכים בעניינו של המערער, הרי שלכך מצטרפים הנתונים הנוספים – כאשר גם לשיטת המערער הוא "פיגר" בתשלום הסכום החודשי שהושת עליו (עמ' 2 לסיכומים), וכאשר הוא נמנע להציג אישורי מסירה בדבר המצאת צו הכינוס לנושים. גרסתו בעניין המצאת אישורי המסירה השתנתה במסגרת ההליך לפני בית המשפט המחוזי פעם אחר פעם – פעם טען כי מסר בעצמו לפחות חלק מאישורי המסירה לידי המנהל המיוחד וחלקם הועברו למנהל המיוחד על ידי בא-כוחו (תגובה מיום 30.4.2017); פעם אחרת טען כי שלח בעצמו את כל אישורי המסירה למנהל המיוחד "עוד בחודש מרץ 2015" (הבהרות מיום 21.5.2017); לבסוף (וזאת גם במסגרת הערעור שלפנינו) טען כי אישורי המסירה הוגשו במסירה אישית באמצעות חמיו (הודעה מיום 16.5.2018). בנסיבות אלו, בצדק קבע בית המשפט כי אישורי המסירה לא הומצאו כנדרש. המערער אמנם טען כי לא ניתן לבוא עמו חשבון בעניין זה, שכן ממילא ידעו נושיו על צו הכינוס שניתן, שאם לא כן, כיצד הגישו אלה תביעות החוב. אלא שבמסגרת ההליך לפני בית המשפט המחוזי הובהר והודגש כי ישנם נושים אשר לא הגישו תביעות חוב (הבהרה מטעם המנהל המיוחד מיום 26.7.2017) על כן לטענה זו אין כל תכלית.

16. כאמור אפוא, מכלול הנתונים בעניינו של המערער מצביע על התנהלות בוטה של מי שאינו יכול להיות זכאי ליהנות מיתרונות הליך פשיטת הרגל. בנסיבות אלו, בצדק הורה בית המשפט המחוזי על ביטולו של ההליך. זאת ועוד, לא רק שהמערער לא פעל לעשות את המוטל עליו במסגרת ההליך, אלא שהוא גם נמנע מלעשות כן חרף הזדמנויות חוזרות ונשנות שניתנו לו. גם לאחר שבית המשפט הורה על ביטול ההליך, בשל מחדליו המצטברים הרבים של המערער, ניתנה לו הזדמנות נוספת, סופית ואחרונה לפנים משורת הדין, להסיר את מחדליו. אלא שגם במהלך התקופה שחלפה לאחר מכן, במשך למעלה מחצי שנה, המערער לא סר מדרכו, עד שנקבע כי אין מנוס מלהורות על ביטול ההליך באופן סופי. המערער לא סיפק כל הסבר המניח את הדעת להתנהלותו.

בהתחשב בכל האמור, אם תשמע דעתי, הערעור ידחה והמערער ישא בהוצאות המנהל המיוחד והכנ"ר, בסך של 7,500 ש"ח לכל אחד מהם.

ש ו פ ט

הנשיאה א' חיות:

אני מסכימה.

ה נ ש י א ה

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ד' מין.

ניתן היום, כ' בכסלו התש"ף (18.12.2019).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ה נ ש י א ה